

ЦИЈЕНА:

За Црну Гору на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 перпера на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугодишњим роковима.
Поједини број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Власник: Државна Штампариа

Издаје суботом

Одговорни уредник: М. Павловић

Претплата се шаље непосредно Администрацији „Гласа Црногораца“ на Цетиње, а коме је наручице г. Вељку Рамадановићу, к. и. агенту у Котор.
Донеси се шаљу Уредништву. Рукописи се не враћају.
Огласи се шаљу Администрацији и наплаћују се: за сваку реч или број од пет цифара на петит слова по 4 пара за први пут, а за сваки даљи пут по 2 пара, на њихких слова средњег и великог писма. Најмањи оглас наплаћује се 1 перпер. — Осим најприједименованих цијена од рјечице, наплаћује се по закону о таксама још по 50 пара за свако поједино оглашавање.

Дворске и дипломатске вијести

— Поводом Нове Године измијенали су владаоци савезничких балканских краљевина веома срдачне и топле телеграфске честитке, пуне братске оданости и савезничке вјерности.

ТЕЛЕГРАМИ

Цариград, 31. децембра. — Филипеску је изјавио представнику Кор. Бироа да није дошао никаквом политичком мисијом, нити да се видио ни с једним турским политичаром. — Данас ће турски изасланици мира посјетити балканске изасланике и тражити од њих постојећу ријеч. Ако одговор буде задовољавајући, то ће се конференција наставити, иначе ће турски изасланици оставити Лондон.

Цариград, 31. децембра. — Амбасадори приликом посјета учинених један другом саопштили су гледишта њихових влада, али пошто још нијесу добили потпуне инструкције за састав дефинитивног текста заједничког саопштења, то се ушљед тога не зна да ли ће се то саопштење моћи предати Порти сјутра. У дипломатским круговима се држи, да је акција велесила одошћена бугарско-румунским питањем, јер би евентуална румунска акција могла измијенити ситуацију. У исто се доба изјављује да се дефинитивни текст саопштења неће закључити у Лондону него у Цариграду јер су амбасадори овдје компетентнији да нађу погодну формулу. И супрот једногласном тврђењу турске штампе и портних кругова да ће турски изасланици у Лондону исти оставити ако не добију задовољштин у питању Једрене, дипломатски су кругови више убијеђени да они неће отићи из Лондона и да се рат неће обновити. Међутим истина је да је турска војска на Чаталци добила помоћне трупе као и у Галипоље гдје се спремају на све могућности. Данас је био под предједништвом великог везира министарски савјет на коме се расправљало о ситуацији. И супрот званичних поновљених изјава Порте да она неће никад попустити што се тиче питања Једрена и острва, скори заједнички корак велесила задаје Порти озбиљно узнемирење, јер се влада тако јако ангажовала са својим досадашњим држањем да јој не могуће да се узме на себе одговорност озбиљних одлука у обновљењу рата или да попусти пред вољом Европе. Министарски савјет је данас одлучио да сазове велику скупштину свију великодостојника грађанских и војничких, вјерских, на којој ће бити представници и оних немуслиманских општина, главнији сенатори више старих министара, како би јој се изложиле све фазе рата, садашње војничке и дипломатске ситуације и оставила тој скупштини слобода да донесе ријешење, које би Турска требала да прихвати. Слична скупштина одржата је уочи рата турско-руског 1877.

Цариград, 31. децембра. — Бивши министар Халил наименован је за команданта флоте и отпутовао

је већ за Дарданеле пошто му је издана наредба да да одлучну битку са грчком флотом. — У важнијим варошима вилаета Смирне упућене су потпорне трупе, јер бојати се да у случају обновљења рата Грчка не предузме акцију на Азијску обалу. Такође трупе у Галипољу појавиле су се са Арапима и Курдима.

Атина, 31. децембра. — Јуче у јутро турска флота је изашла из мореуза, али тек се појавила грчка флота, турска се одмах повукла, не одговарајући на изазивање грчке флоте.

Биоград, 31. децембра. — Вијести о тобожњој оставци Пашићеве потпуно су измишљене. Најкатегоричкије се побија и вијест из Солуна, да су у Дибру двије чете српске војске уништене од Арбанаса приликом разоружавања; ствар је у томе, да су неколико изолисаних чета арбанаских дошле у сусрет са српском војском; један дио ових бунтовника је ухапшен, а други дио гоне пред собом српске трупе.

Солун, 31. децембра. — Пароброд „Трифилли“ приспио је из Драча са великим бројем турских заробљеника и ратним материјалом одузетим од Турака. Официри и заробљеници, као и ратни материјал упутиће се у Србију.

Лондон, 2. јануара. — „Рајтер“ сазнаје да ће нота балканских држава, која ће се спровести отоманској влади, према одлуци шефова балканских мисија, бити наравно састављена тим начином да ће тек онда ступити на снагу, када Порта буде одбила пријем савјета велесила, који садржи нота велесила.

Лондон, 2. јануара. — „Рајтер“ је дознао од балканских делегата, да су они спремни да оду из Енглеске тек буду предали своју ноту Турцима; досада се ништа не зна о начину којим ће се нота предати. Што се тиче ноте велесила, то се тврди да су амбасадори већ одредили дан предаје, иако нема никаквих званичних саопштења односно турског одговора, али изгледа да не постоји никакве наде да ће бити друкчији него неповољан за савезнике. У врло обавијештеним круговима постоји врло слаба нада да ће се обнова непријатељства моћи спријечити; шта више изјављује се да би обнова рата био најкраћи начин да се дође до мира, јер се тврди да се Једрене неће бранити при новом нападају и да ће његов пад довести савезнике и Турке до приближења. У балканским круговима се изјављује, да ће се мир потписати ако Турци одмах усвоје тражења, али ако се рат обнови, тада ће се тражења савезника измијенити сходно постигнутом резултату.

Софија, 2. јануара. — Краљ и министри отпутовали су синоћ у Мустафа пашу, да се виде са њералом Савовим и командантима четири бугарске армије.

Букурешт, 2. јануара. — У дневној наредби упућеној војсци на Нову Годину, краљ се нада да ће се војска показати у овим тешким временима достојна својих пред-

шавственика с Плевне и Видина, а за успомену на те незаборавиме дане Цар Руски га је одликовао маршалским жезлом руске војске.

Париз, 2. јануара. — Парламенат је изабрао за предсједника Дешанела, а сенат Дибоа. На молбу посланика да се прими кандидатуре предсједника републике, Дешанел је одговорио да стоји на услузи својим пријатељима.

Берлин, 2. јануара. — Цар је наименовао бившег посланика при Квириналу Јагова за министра иностраних дјела с тим да заступа државног канцелара.

Цариград, 2. јануара. — Министарски савјет је овластио министра унутрашњих дјела да с највећом строгашћу поступи спрам Младотурака и да прогна из Цариграда њихове шефове. Јуче су били на уласку у и кулоарима Порте намјештени 300 цивилних полицаја.

Лондон, 3. јануара. — На данашњој сједници балкански делегати одлучили су да сачекају одговор Порти на ноту велесила. Делегати су посјетили више амбасада. „Рајтер“ сазнаје да су шефови балканских мисија саопштили званичним круговима да је резултат њихове јучерање конференције тај да они сматрају конференцију мира као пропалу стога, што турска мисија у току потоње недеље није учинила никакав предлог. — Што се тиче вијести да се турски престолонаследник налази у Једрене, „Рајтер“ јавља да се исти за вријеме рата није налазио никако близу Једрене, а само је посјетио Чаталци.

Цариград, 3. јануара. — Турски делегати добили су наредбу од Порте да не напусте Лондон до корака велесила и односне одлуке портине; званично се саопштава да је та одлука донесена с обзиром на велесиле. — Министарство војно саопштава депешу команданта Једрена, којом се вели, да су породице свију официра у животу и добијају храну и плату.

Цариград, 3. јануара. — Амбасадори су се сложили односно дефинитивног текста заједничке ноте.

Лондон, 3. јануара. — Амбасадори су се састали данас послје подне.

Атина, 3. јануара. — Турска крстарица „Мецидија“, захваљујући густој магли, успјела је да се провуче неопажена кроз линију грчких торпиљера пред изласком из Дарданела, и јутрос се појавила пред Сиром, гдје је без икаквог успјеха бомбардовала барутану и слагалиште и избацила на помоћну грчку крстарицу „Македонију“ 15 топовских метака. Како се поменути грчка крстарица налазила у порту ради оправке крме, то је командант исте, бојећи се да не буде оштећена непријатељском паљбом, искрцао на обалу људство, а крстарицу потопио. „Мецидија“ је затим отпловила пут обала Мале Азије.

Париз, 3. јануара. — Између Поенкареа и Панса биће сјутра ужи избори о предједништву републике.

Биоград, 3. јануара. — Нетачне су вијести о здрављу краљевом. Краљ се опоравио од реуматичких болова и отпочео радити.

Букурешт, 3. јануара. — Филипеску се вратио из Цариграда и изјавио да су сви интервјуи с њим гола измишљотина.

Петроград, 3. јануара. — Царским манифестом одузимају се права регента великом књазу Михаилу Александровићу, која су му била дата манифестом 1904. године.

Цариград, 4. јануара. — Пошто још један амбасадор није добио инструкције, то се не зна да ли ће се нота моћи данас предати.

Софија, 4. јануара. — Краљ и министри вратили су се. У Мустафа пашу под предједништвом краљевим одржан је велики војни савјет, на коме је ријешено да се рат одмах настави, ако Турска не задовољи тражење велесила. — „Бугарска“, орган русофилиски, изјављује да је у стању тврдити, да се оба питања румунско и турско примичу повољном ријешењу.

Лондон, 4. јануара. — „Рајтер“ сазнаје да су јуче Данев, Мишу и Јонеску имали дугу сједницу. Данев је затим примио инструкције од своје владе које је очекивао и послао дугачке депеше у Софију. Јонеску, који је намјеравао да посјети Берлин, Париз и Беч одлази директно у Букурешт, пошто нема кад да изврши ту посјету. „Рајтер“ дознаје, да је приликом сједнице Данев поднио Румунцима одговор бугарске владе на тражење Румуније односно исправке границе у Добруци и положаја будућих влашких општина у територији која ће јој бити уступљена од Турске. За сад не зна које је концесије учинила Бугарска, а саопштење о томе учиниће румунском министарском савјету Јонеску тек у недељу кад приспије у Букурешт, те према томе не може се очекивати даљи развој прије тог дана.

Париз, 4. јануара. — На поновном бирању Панс је добио 323 а Поенкаре 309; шефови левнице молили су Поенкареа, да повуче своју кандидацију, што је исти одбио.

Биоград, 4. јануара. — Ушљед несугласице између врховне команде и министра војног због производстава, министар је дао оставку; на његово мјесто долази ђенерал Божановић; оставка је чисто унутрашња ствар, а никако политичка.

Биоград, 4. јануара. — Према листовима, министар војни је дао за то оставку што је влада попустила тражењу врховне команде због производстава свију официра, који су се одликовали у рату, а нијесу по праву имали бити проишведени ове године.

Цариград, 4. јануара. — Пошто су сви амбасадори добили инструкције, то се држи да ће заједничка нота бити предана данас.

Атина, 4. јануара. — Указом краљевим постављен је Диадок за главнокомандајућег у Македонији и Епиру. У Киосу је био огроман митинг, на ком је било 15.000 душа, у корист присаједињена с Грчком. Резолуција је упућена конференцији амбасадора у Лондону.

Цариград, 4. јануара. — Амбасадори су инкорпоре предали министру иностраних дјела заједничку ноту.

Париз, 4. јануара. — Поенкаре изабран за председника републике.

Цариград, 5. јануара. — Заједничком нотом привлачи се озбиљна пажња Порти на одговорност, коју исти узима продужењем рата. Велесиле у њој напомињу, да је Турској финансиска потпора Европе неопходна за експлоатацију богатих територија, која ће остати Турској, а у исто доба изјављују, да ће Турска бити лишена те потпоре ако не узме у поступак жеље велесила, којима се Порти препоручује, да Једрене уступи савесницима, а да повјери Европи рјешење питања о Егејским Острвима. Ако Порта поступи по савјету велесила, то ће јој ове олакшати економско подизање финансиском и моралном потпором. Доајен Палавићини при предаји ноте додао је неколико ријечи; остали посланици су само присуствовали. Норадунгијан ефенди је изјавио да узима на знање ноту, на коју ће Порта што прије одговорити. Одмах иза предаје нота састао се министарски савјет да ријеша одговор на исту. Састанак је био кратак, а савјет који ће дати одговор позват је за сјутра.

Атина, 5. јануара. — Из Филипаде, се јавља да су грчка одјељења заузела Глики и Градики растјеравши турско-арбанаске хорде. Бугарска влада се обратила бродарима у Пиреј за лађе потребне војсци у Дедеагачи и Тракији.

Биоград, 5. јануара. — Број војника српских рањених од почетка рата износи 11.000, а болесних 10.000; број умрлих на бојном пољу и од болести није још утврђен.

Цариград, 5. јануара. — Јутросу на неким џамијама осванули плакати, којим се позивају правовјерни да устану против владе, која упропашћује земљу предајом Једрене, као и напуштањем Арменије. Тражи се обнова рата. Истрага је поведена, али изгледа да влада томе не придаје никаквог особитог значаја.

Еренталово наслједство

Под овим насловом бечки дописник „Н. Времена“ наводи из чланка аустријског историографа Фридриха, који је изишао у божићном броју „Н. В. Тагблага“, шљедеће откриће: „Сад се може без устезања повиједати свијету, да је гроф Ерентал у зиму године 1908—9. водио преговоре с арбанашким вођама, и да им је предложио за случај рата са Србијом оружје и новац за наоружање 30.000 бораца, а уз то и аутономију за њихову земљу. До рата се није дошло, и Арбанаси су се сматрали обманути. Ипак нијесу имали право, као што се то сада објелоданило. Бечки кабинет је био

искрен. Још је Ерентал био у стању да подржи Малисоре у Цариграду, кад су их стали жестоко притјесњавати турске паше. Берхтолд је био у стању да учини више. Аустро-Угарска је не само прострала над Арбанасима своју заштитну руку, него је добила за њих подржавање са стране осталих великих сила. Најприје је добила приставање Греја, такођер је Русија извољела себе убједити, за тим се предао и Поенкаре, који је до краја побуђивао своју штампу у корист српске луке. Сада сви хоће да кумују Арбанији, и ако је само тројни савез био заштитником народа, осуђенога на диобу између сусједа“.

Нијесу без интереса и Фридрихова открића о циљевима и успјесима аустријске политике. Он истиче узрок зашто ни Ерентал ни Берхтолд нијесу могли поћи у Солун. „Освојење западног дијела Балканског полуострва могло би се замислити само условом побједоносне рата с Русијом и великих компенсација у корист Италије. На ове би Италија имала право, силом уговора тројнога савеза, који гласи: *Ако се Хазбушка Монархија рашири на Балканско полуострву, то се исто обезбјеђује и Италији.* Ушљед ове тачке, опасне за Аустро-Угарску, јер би Италија добила Арбанију, те би затворила Отрански тјеснац. Аустријска политика ограничила је свој програм двома задаћама: анексијом Босне и стварањем неутралне арбанашке државе, као протутеже против покушаја Велике Србије, која би угрожавала јужне области аустро-угарске. Логика је овога плана јасна и он је био срећно извршен двома етапама... Србији је дважди било доказано, да је моћ Аустро-Угарске, која јој не да напријед, јача од власти Русије, која оставља Србима слободу лаката. То мало, што је Аустро-Угарска хтијела постићи, она је постигла; то што је хтијела предупредити, она је предупредила. Ускрсење г. 1909. и Рождество (Божић) 1912. у историји аустријске дипломатије етапе су, на које у будуће она може обраћати погледе са задовољством“.

Ипак Фридрих не дијели потпуно усхићење бечки офидио за поводом лондонског успјеха аустријске дипломатије. „Уважени“ аустријски историк не одобрава методу бечке штампе. Он је „безпристрасан критик“ и за то констатира у аустријској политици и црну тачку. „Само једно је тешко разумјети — он говори — за што се Ерентал одрекао од окупације Новопазарског Санџака за што Берхтолд није исцрпиво учињену погрешку. Може бити да је ту дипломатска тајна, откриће које ће с временом измијенити суд савременика. Али до тада мора се ставити питање: није ли се могла постићи неутрализација Санџака као и неутрализација Арбаније? Сада већ је тешко да би се могло повратити пропуштено... Успјех аустријске политике је несумњив, али је могао бити већи.“

Тако чувени аустријски историк, а дописник петроградског листа наставља: „Збиља, пасивност аустријска у питању Новоназарског Санџака остаје великим минусом аустријске дипломатије. Основни принцип бечке Балканске политике био је недопуштање да се слију границе двију српских држава — Србије и Црне Горе. Санџак је био клин међу њима. Зашто се Ерентал одрекао од права његове окупације? Његови критичари корегу, што се он заносио вјером у препо-

рођај Турске, те се одрекао од права на Санџак у њену корист и то у име компенсације за анексију Босне, уздајући се, да ће нова Турска моћи штитити се, да ће нова Турска моћи штитити се, да ће нова Турска моћи штитити се. Против тога говори факт, што је Турска тада предлагала Аустрији споразум о заједничкој заштити Санџака, а Ерентал се укљонио од тога споразума. Биће који особити узрок, што је побудио Аустро-Угарску да се одрече од Санџака. Говори се, да је судбина Санџака била унапријед ријешена споразумом у Ревелу, и да нијесу биле наклоњене Немачка и Италија даљим аустријским плановима на Санџак. Како било, пасивност односно Санџака, коју су великоаустријски патриотиставили у грех Еренталу, прешла је у наслједство његовом пријемнику Берхтолду. Говори се да је тројном споразумом пошло за руком да спута Берхтолда идеом јевронске солидарности, и територијалне незаинтересованости те га тако задржали да пропусти згодан час за деловање. Ако се у томе састоји она „дипломатска тајна“, како се смотрено изражава Фридрих, то ће неумитна историја прије или после награди лавором побједиоца. Али је психологија руске штампе друкчија од оне аустријске. Руска штампа не тријумфира поводом којег успјеха као аустријска, него напротив... И ко зна, чија ће штампа на крају крајева учинити већу услугу својој дипломатији: или официозна аустријска својим моментаним побједним химнама, или слободна руска штампа, која тражи више него ли дипломатија?“

Арбанаска насиља над српским елементом у Старој Србији

Др. Д. Аранђеловић пише у „Берлинер Тагблату“:

Западни народи живећи у благодатима културе, васпитани у питомој и човјекољубивој вјери хришћанској, заштићени јаком и хуманом државном влашћу, не могу ни да замисле шта је све српски народ у Старој Србији подносио од пољудивљих увијек наоружаних Арнаута, који нијесу у своје урођеном зликовачком инстинкту били обуздани ни својом немилосрдном вјером муслиманској која не зна за равноправност муслимана и хришћана, ни разобручаном влашћу турском. Српском народу, који је по сеоби једнога дијела српскога живља из Старе Србије у Аустро-Угарску у XVII. вијеку, остао да живи и даље паћеничким животом у Старој Србији, заједно са досељеним Арнаутима на остављена српска огњишта, приближавали су се све црњи и црњи дани. Одбрана од наоружаних Арнаута није била могућа, јер Србима није било допуштено, као Арнаутима, носити оружје. Немоћне турске власти нијелу могле, а зашито нијесу ни хтијеле да својим српским поданицима загарантују ни оно, што је прва и основна дужност сваке државе, безбједност живота и имања, и да није Србија у дванајестом часу загазила у рат ради спаса својих сународника, српскога би живља у Старој Србији нестало за двадесет година.

Рат је био пошљедње средство. Србија је небројено пута дипломатским путем покушавала код Порте и европских великих сила, да спасе Србе у Старој Србији. Та је дипломатска акција скоро сваке године послје берлинског конгреса

покретана, али се увијек свршавала без икаквога успјеха. Јаук Срба у Старој Србији нико није хтио да чује; нико да им помогне...

Нарочито је била енергична и многобројним конкретним случајевима поткријељена акција српске владе 1898. и 1899. код Порте због арнаутског зулума, која је изложена у плавој књизи српског министарства иностраних дјела. У ноти, коју је српски министар иностраних дјела 15. априла 1898. године поднио српском посланику у Цариграду ради предаје турској влади наводе се ове карактеристичне ријечи: „О насиљима, која врше Арбанаси муслимани над становништвом наше вјере и народности у косовском вилајету, има у архиву повјереног Вам посланства и сувише извјештаја како из ранијег тако и из скорашњег времена. За ово пошљедњих неколико мјесеци нови извјештаји просто ме засипају множином података о разним насиљима арбанаским, чије пошљеднице пријега да поведу до расељења и уништења наше племе у тим покрајинама Турске“. Том нотом достављен је турској власти списак насиља, која су Арнаути извршили над незаштићеним српским живљем, а која су остала без икакве казне за учиниоце од стране турских власти. Наведено је у томе списку 29 случајева убиства Срба, 4 случаја пљачкања и рушења српских цркава, 20 случајева силовања и отмице, 39 случајева напада, пљачкања и разбојништва, све за годину дана. Накнадно је српска влада нотом од 16. јула 1898. скренула пажњу Порти на нова злочинства и насиља, која Арнаути продужавају вршити над Србима у косовском вилајету. Посланик Србије вели у тој ноти да „убиства, силовања и разбојништва која се непрестано чине над Србима не могу више имати карактер дијела усамљених и без пошљедница, већ она очевидно показују, да су се Арнаути у напријед ријешили, да сасвим истребе хришћански елемент, а нарочито Србе, из тога краја“. У кратком размаку од неколико недеља, колико је протекло од прве ноте српске, десило се још 8 убиства, 1 пљачкање цркве, 6 отмица и силовања, 21 напад, разбојништва и друга кривична дјела над Србима, за која је у ноти поименце означено ко их је извршио, над киме, којег дана и на којем месту. Наравно, да су и ова злочинства остала без икакве казне над познатим учиниоцима. Под притиском непрестаног наваљивања српске владе да се одреди једна комисија, која ће испитати извршена злочинска дјела над Србима у косовском вилајету, и у којој би био члан и српски конзул у Приштини, Порта је, по обичају, одговорила ствар, и назад одредила Саадедин-пашу да испита дотичне случајеве. Овај је паша успио, да у косовском вилајету, поред војне инспекције, испита и српске жалбе за 122 конкретна случаја злочинских дјела и наравно, наша је да су оне неосноване! Какав је пак респект честити паша својом „озбиљном“ инспекцијом унио арнаутским зликовцима, види се из ноте српског посланика, који је 19. октобра 1898. године поднио Порти. Ту се изрично вели, да „не само никаква мјера није предузета за заштиту хришћана него напротив, пролазак Саадедин-паше кроз вилајет само је распалио фанатизам Арнаута мухамеданаца, који, свакако још више закљочени од сваког гоњења, а још сигурнији да ће остати не-

све више и више прелазила на привредну и националну политику, а страначке борбе у унутрашњости постале су све слабије. Већ од неколико десетина година хтјело се да се уклоне ове тешкоће израдом дунавско-јадранске жељезнице, која би полазила из Мрзара на српској граници и водила до Бара или Синђина (Сан Ђовани ди Медуа). Али сви су покушаји остали безуспјешни. В. Жарвен обимежио је положај Србије овим ријечима: „Србија је опкољена земља, а њени становници су ухапшени народ“.

Са географског становишта има Србија двије могућности, да проширењем свога земљишта изађе на море. Саобраћај Србије упућен је на двије долине, које се у Нишу укрштавају: долина Мораве-Вардара, која води у солунски залив, и долина Дрима-Маће, која води у јадранску пристаништа: Синђин и Драч. То су двије најглавније саобраћајне жите на западном дијелу Балканског Полуострва. Оне су у сва историска времена имале велику вриједност.

Долина Мораве и Вардара, која се свршава у солунском заливу, бесумње је саобраћајна жила која утиче на већи дио Србије усредсређујући, и Солун би био природно пристаниште Србије, кад би своје земљиште могла да прошири тако далеко на југ. Али између будуће српске границе и Солуна налази се земљиште Бугара и Грка, који са Србима чине Балкански савез. Но Солун није згодан за извоз стоке из Србије.

Западна обала Балканског Полуострва савија код Скадра у Албанији и сјеверо-

300—400 метара дубине, у чијим пустињама нема вароши, ни устројених села, него само раштрканих миридитских кућа. У пошљедњим десетинама година пробиле су се кроз ове дивље предјеле, гдје станују Арбанаси, познати са мржње против странаца, само неколико испитивача — путника. Али ни они нијесу могли много видјети, јер су увијек страховали за свој живот. Курт Хасерт у својим „Wanderungen in Nordalbanien“ описује народносне односе у тим предјелима. Српска зетска армија приспјела је на обалу Јадранског Мора душевно и телесно свјежа, и ако је имала да савлада надчовјечке напоре, а то се може захвалити моралном нагону, који је захватио све војнике. Главна сврха српске ратне управе била је заузеће једног пристаништа на Адрији. Од тога зависи економска самосталност Србије. Сваки је војник то знао, а и народна душа је под њеним утиском. Војници су се отимали, да буду додијељени тој војсци. Кад је војска дошла на обалу, нашла је Сан Ђовани ди Медуа већ у рукама црногорским. У лакшој битци је затим заузет Љеш и земљиште дуж мора до Драча, које је дуго 50 километара.

Српски је народ са нестрпљењем очекивао, да зетска војска изврши своју задаћу. Треба да се чује, који су разлози довели читав народ до увјерења, да мора изићи на море. Најприје је допострамо географско-економске разлоге.

Србија је економски затворена. Прије рата била је Србија једина Балканска држава, која није имала излаз на море. У средини сјеверног дијела Балканског

Полуострва, Србија је опкољена са свих страна државама, чији се народи дјелимичним изузетком Аустро-Угарске баве обрађивањем земље и сточарством, као и у Србији. Удаљена од мора, Србија је принуђена била, да своју храну, стоку, сточарске израђевине и воће, у новије вријеме и руде (бакар) и угаљ кроз стране предјеле страних држава извози на море или друге страначке области. Имала је два саобраћајна пута: сјеверни у Аустро-Угарску и одакле даље у трговачка средишта средње и западне Европе, и јужни преко Солуна, више за Ђену и Напуљ, а мало за Александрију.

Чим се развила привреда, примјећене су сметње због тога, што је Србија са свих страна затворена. За пошљедњих 20 година биле су те тешкоће примјетније, чим је Аустро-Угарска затворила границу. Прије седам година отпочео је између Аустро-Угарске и Србије царински рат. И послје тога био је онемогућен извоз српске стоке на сјевер. Покушало се, да се извоз стоке, а дјелимично и хране упути преко Солуна. Али жељезнички саобраћај био је неправилан и често ометен због немира. Незгодно је било, што је превоз стоке преко Солуна морем за Напуљ трајао 20—27 дана, а то је штетно, док би преко Адрије с употребом талијанске жељезнице до Напуља или Ђенове трајао 5 до 6 дана. Због тих тешкоћа претрпјела је српска пољска привреда и сточарство огромне штете. Сваки сељак увидио је непријатан положај Србије због тога, што је затворена. Тако је народна дјелотворна снага

ЛИСТАК

Излаз Србије на Адрију

— Проф. Јован Цвијић —

Послије значајних битака код Куманова, Прилепа и Битоља (Монистира) у Македонији добиле су двије армије српске оружане силе задаћу, да се крену на албанску обалу Јадранског Мора и да заузму пристаниште Сан Ђовани ди Медуа и Драч. Прва војска кренула се из Призрена и Баковице кроз предео ријеке Дрима и Миридите. Она је у главном ишла старим, али кроз вјекове запуштеним и упропашћеним трговачким друмом, који се средњовјековним српским изворима назива зетски пут, а у талијанским и дубровачким изворима назива се Via di Zenta. Много јача друга војска изабрала је стари римски друм Via Egnatia, који води из Охрида у Македонији преко Елбасана и Тиране у Драч.

Прва, зетска војска, могла је приступити извршењу своје задаће прије друге, па је прије и достигла обалу Јадранског Мора, савлађујући велике тешкоће због прелажења преко планина и због исхране. У пркос киши, снјегу и хладноћи превалила је са брдском артиљеријом и хаубицама за седам дана пут од 130 километара. Ишла је пјешачким путевима кроз планине, које су покривене густом шумом и испресијечане долинама од

кажњени за сваки злочин, учињен против хришћана, продужују чинити свакојака насиља, не устежују се ни мало чак ни онда, кад се Саадедин-паша међу њима бавио. Ни један кривац Арнаутин није предан суду нити кажњен, а међу тим имена великог броја зликоваца назначена су у прилозима мојих двију нога". За доказ својих навода о неуспјеху мисије Саадедин-паше, српски је посланик приложио својој ноћи листу злочина извршених над Србима за пошљедња три мјесеца. Ту се поименце набрајају 25 убиства деломично извршених на најгрознији начин, 48 отмица силовања и турчења, 76 разбојништва, паљевина и других различитих кривичних дјела! Пошљедица насиља арнаутских над српским живљем била је: исељевање Срба из косовског вилајета у Србију. Срби су и појединачно и у већим групама бјежали у Србију, остављајући, да би свој живот спасли, све своје покретно и непокретно имање арнаутским зликовцима. Тако је 10. марта 1899. године српски посланик послао Порти ноту, којом се турској влади ставља до знања да је, ушљед арнаутских зулума, 118 лица из долине Ибра пребјегло у Србију. Скрећући пажњу турској влади на ове жалосне појаве, српски посланик у овој ноћи вели: „да су Срби у овим крајевима, видјећи се с једне стране остављени од мјесних власти без заштите и помоћи — пошто је полиција увијек готова, да закљони кривце, своје једновернике, — и гледајући с друге стране, свакога часа угрожен свој живот и своја имања, и живећи у вјечитом страху, доведени до жалосне алтернативе, или да се потурче, што је једини начин да задобију право истинску заштиту власти, или да напусте своја огњишта. Али сви су ови протести остајали без успјеха, и већ 25. маја 1899. године српски министар иностраних дјела послао је српском посланику, ради подношања представке турској влади, нов списак већих арнаутских злочина (на броју 69), који су тога прољећа почињени над Србима у косовском вилајету. „Како отоманске власти и у оште мусломани поступају са хришћанима у косовском вилајету, најбоље се види из тога, што је од 1880. године досада пребјегло одтуда у Србију преко 60 000 Срба, који су напустили своју домовину и свеколико имање, само да живот спасу. Озого прољећа само поубијали су Арбанаси велик број Срба, да би им земље поотимали и на расељевање их нагнали, у чему су доста и успјели, тако да је пошљедњих мјесеца пребјегло у Србију више стотина душа“.

Стање Срба у Старој Србији није се ништа промијенило после збацивања султана Абдул Хамида и отпочињања парламентарнога режима у Турској. Младотурци, баш и да су озбиљно хтјели, нијесу могли за три четири године своје владавине измијенити навике Арбанаса, који су неколико столећа мажени од турских влада. Напротив живот Срба у новом режиму био је још несноснији и ауторитет турских власти у косовском вилајету нао је на нулу, што се најбоље види из факта, да су ове године неколико хиљада Арнаута заузели и вилајетску славну варош Скопље, и понашали се у њој као прави господари у освојеној области, на очиглед многобројне турске војске и турских власти у Скопљу.

Ускоро ће бити штампана на француском језику опширна статистика арбанаских

зулума у Старој Србији над српским живљем. За читаоце овога цијењенога листа, који можда неће доћи до ове књиге нека шљедњи податак српских конзулата у Старој Србији, о чему има потврде и у извјештајима осталих европских конзула у овој области, послуже за илустрацију оних мука и патња, којима су Срби били изложени од стране овога полудивљег племена У времену од 1906. до јула 1912. извршили су Арбанаси у косовском вилајету над Србима у колико је то познато: 436 убиства, 261 покушај убиства, 289 разбојништва, 298 крађа, 229 ушлеца, 160 насиља, 213 злостављања, 31 паљевину, 10 оскрњења светиња, 146 лишења слободe, 33 силовања!...

Ко има и најмање у себи човјечанскога осјећаја, тај ће појмити да Србија није смјела више чекати и да је рат био једино средство да се Срби у Старој Србији сачувају од пропасти. А да ли овај полудивљи арбанаски народ, са оваквим својим антисоцијалним особинама без икаквих историјских традиција, без националне свиести заслужује, да Европа за њега ствара засебну државу коју до сада никад није имао, а у којој би Арбанаси живјели заједно са другим народностима (Србима и Грцима) и која би била вјечити извор анархије на Балкану, то нека пресуде они, који знају, да је основна дужност сваке државе: заштита живота и имања свију својих држављана.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

Први број „Савременика“ 1913. „Нгвјатски Pokret“ приказује први број овог хрватског листа овако: Данас изашлим првим бројем ступа „Савременик“ у своје осмо годиште. Седам година излажења „Савременика“ доста је, да не треба и овом пригодно спомињати, његове значности за наш књижевни и културни живот. „Савременик“ настоји наш васколики књижевни рад уздржати на нивоу добре литерарне продукције, а уз то поддржавањем веза с осталим славенским књижевностима ушчувајући у нашем народу вазда будну и свјежу идеју културне славенске узајамности. Ово његово настојање огледа се и у првом лѐтошњем броју. Тако чланак В. Луначека „Косово“ упознава на знаменитости српских побједа за наш културни живот и за идеју наше народне узајамности. На тај чланак као да се надозвезују пјеснички радови Рикарда Каталинића-Јеретова („Краљевић Марко“ и „Мајка Југовића“) и Боже Ловрића („Кип Побједе“).

Нову едицију „Матичину“, Назорове „Хрв. Краљеве“ приказује В. Черина. Др. Милица Богдановић упућује чланком „Бесједе под гором“ на подржавање религиозности, док др. Фран Бубановић чланком о „Бесконачности свијета“ упозорјева на један проблем природне филозофије. Др. М. Иванчевић својим приказом великога шпанског сликара „Игнација Зулоага“ износи културну слику шпанског живота. Умјетнички јубилеј гђе Љерке пл. Шрам нашао је одзива у чланку А. Г. Магоша „Леди Шрам“.

Познати Мило Мистра написао је новелу „Плод утрбе“, а Марја В. новелу „Сустрет“, која одаје једну вјешту списатељницу. Фран Хрват-Киш у сатири „Ауторска права“ руга се нашим „подупиратељима“ литературе, а нови хумориста Славко Колар почима једну врло темпераментно писану хумореску из нашега

Бар, мора ићи долином Дрима и Маће. Друга жељезничка пруга, нешто сјеверније, морала би да пређе динарске планинске ланце, који су високи преко 2000 метара. Она се једва може изградити, али не би била економска него само путничка жељезница. Ако се хоће да споји Србија са Баром или Драчем, мора се у оба случаја жељезница градити долином Дрима и Маће. Тога ради потребно је Србији земљиште од Драча до Шкумбе.

Сви планови за градњу жељезнице из Србије до Јадранског Мора, које су израдили разни инжињери, воде искључиво кроз долине Дрима и Маће. Мени се чини, да је најбољи план, који је израдио аустријски инжињер Јирачек, јер је он те пределе проучио вишегодишњим путовањем. Та пруга води од Мрдрара с јужне границе Србије преко Приштине и Баковиче кроз долину Дрима, прелази вододјелницу (945 метара висине) између Дрима и рјечице Фанди, која утиче у Маћу, па онда иде кроз долину Маће на обалу. Њена дужина износи 230 километара. Аустријски инжињер Карл Штајнмец у својој расправи „Са Адрије до Црног Дрима“ тврди, да је кланац Ђафа Мурс (800 метара висине) најева удубина у цијелом планинском ланцу, који дијели Црни Дрим и Охридско Језеро од Јадранског Мора. Овај кланац био би од значаја само за локалну жељезницу, која би водила од Дибра на Јадранско Море.

Албанска обала, коју су сад посјеле Србија и Црна Гора, нема велику ври-

ладањскога живота „Колосална експедиција или Приповијест како је Феликс Пијевчевић тражио живот“.

Од наших пјесника доноси први број пјесму VI. Назора „Геокарп“, Драг. Домјанића „Индијски мотив“, Јулије Бенешвића „Укол“ и двије загорске пјесме Звонка Милковића.

Фељетон је и овог пута обилан, пак од многога истичемо Матошев приказ: слика даровитог сликара Мирослава Краљевића, који је први број уресио многим сликама своје успјеле недавне изложбе. Тробојни умјетнички прилог успјела је скица Ивана Тишова Лерка пл. Шрам као књегинја Јелена.

„Савременик“ ће и ове године настојати, да буде што љепши и бољи, пак је дужност свакога хрватскога интелегента да га својом преглатором подупре. То ће тим лакше учинити пошто је претплата врло незнатна. Молимо нове претплатнике, да се што прије јаве. Цијена је „Савременику“ за цијелу годину К. 12.—ђаци и учитељи К 10.—. Претплаћује се код управе, Бреговита ул. бр 3.“

Младост и живот (Повијест једне љубави). Познати хрватски приповједач Јоза Ивакић, чије ће приче издати друштво хрватских књижевника међу својим едицијама под насловом: Село и варош“, издао је у посебној књизи своју овећу приповијест боље рекавши роман, који је излазио г. 1908. у „Савременику“. Књига се зове: Младост и живот. (Повијест једне љубави). Цијена јој је 1 К. и 30 фил. Добија се код аутора (Сушак) и у свим књижарама. Књижаре, које желе књигу добити у комисију имају се обратити на књижару Д. Трбојевића у С. Ријечи. — Ми књигу најтоплије препоручујемо.

Студиј националне економије. Велика је погрешка, да се код нас одвише заносе за разне идеалне ствари, а немамо доста смисла за питања привредна и социјална. Тако је и у нашој литератури врло занемарена наука националне или политичке економије. Та је наука уско спојена с нашим бићем, и с гледишта људског, народног и политичког. Она нам открива законе, који владају нашем економским прегнућем. Међу најумније тумаче тих закона броји Француска Frédéric Bastiana. Превод класичних његових „Економских хармонија“, тог дивног дјела, посједују и Хрвати од кратког времена од Милана Крешића. Упозоравамо нашу омладину на ту прекрасну у Ђирило-методској књижари изашлу књигу. Она кошта 4 круне, што је за њен опсег врло мало.

„Хумористична књижница“ у години 1913. У новом (III.) течају донијеће „Хумористична књижница“ сама изабрана дјела домаће и свјетске литературе. У првом реду спомињемо потпуно издање класичне Свифтове сатири „Гуливер у Лилипуту“ с предговором, коментаром и колорираним илустрацијама из енглеског оригинала. Затим хумореске и сатири најпознатијих хрватских писаца као Исе Великановића („Нови пакао“ и др.), А. Г. Магоша („Сатира“), Живка Бертића („Сријемске приче“), М. Огризовића, Пеције Петровића („Личке шале“) и других. Један број биће исцпуњен најбољим хумористичним редовима југословенских аутора. Из чешке ће литературне нови течај „Хумористичне књижнице“ донијети изабране хумористичне приче И. С. Махара, из руске хумореске Чехова и Гогољеве новеле „Кабаница“ и „Нос“, из француске при-

једног. Морска обала има облик лука и нема дубоке заливе. Предгорја код Родонија и Драча, која се састоје из чврстих стијена, јесу ослонци, између којих лежи раван и засута обала. Мочаре и лагуне створише од те обале огњиште маларије. На обали од Дрима до Драча, коју су заузели Србијанци, има само један залив, у Драчу. И тај је залив засут пијеском, само 6 до 10 метара дубок, а изложен јужним и југозападним вјетровима. Са великим трошковима могло би се од њега створити трговачко пристаниште. Северно од Драча има велика лагуна, која би се могла претворити у добро заштићено пристаниште. За невољу могло би се и сјеверно од предгорја Родони изградити пристаниште. И залив медовански, који су заузели Црногорци засут је пијеском, слабо је заштићен, а у позадини његовој има пуно мочара; међутим је дубљи него драчки залив. Осим тога могле би се ту великим техничким радовима уз Бојану и код Скадарског Језера, да створе особене поморске напловине. Насеобине ове обале, узевши ту и Драч, немају сада никакве вриједности.

Као што Сјеверна Албанија са Србијом чини географску целину, исто тако је и историјски била често и тијесно везана с њом. У првим годинама средњег вијека ту је образована прва српска држава, Зета, која је обухватила велики дио садашње Сјеверне Албаније. Престоница те државе била је Скадар. Касније превладала је српска држава Рашка, чије је средиште било у околини данашњег

повијетке и Ги де Мопасана и М. Превоа („Женска писма“), а из модеј енглеске књижевности интересантне и необично хумористичне приповијетке Јероме Јерома. Осим тога изаћи ће од времена до времена специјални бројеви као Жидовски број, дјечји број и т. д., кроз све бројеве излази ће у наставцима најбољи српски хумористични роман „Поп Ђира и Сира“ од Стевана Сремца, док ће један број испунити и Бр. Нушећ са својим „Новим хуморескама“. Претплата на свих ових 24 свеске износи само К 6.— а шаље се на адресу „Хумористична књижница“, Загреб.

„Балканска корачница“ (Балкански марш). Под овим именом изашла је издањем „Народне Књижарне“ у Љубљани композиција, чији је автор један од најпознатијих словеначких компониста Вуктор Парма. Парма је саставио читав низ оперних и оперетних комада као оперу „Ксенија“, оперету „Царичне амазонке“, „Нећак“, (Браточедо) и т. д., а нарочито познат је на славенском југу као компониста марша „Млади војаци“ (Млади војници), који се готово свира у свима југословенским земљама. Под утиском сјајних побједа балканских народа у рату против Турске компоновирао је Парма, — он је по сталежу чиновник, окружни префект, — овај „балкански марш“, који је код првог произвађења у народном позоришту у Љубљани својом мелодиозношћу и ефектношћу учинила ванредан и голем утисак. „Балкански марш“ добија се у „Народни књижарни“ у Љубљани и у свим другим књижарама за К. 1.20 комад, са поштом 10 пара више.

Босанска Вила. Изашио је 23. и 24. број „Босанске Виле“ са овим садржајем: Стихови: Божа Весић, Помен. — Јово Варагић, Вечерња пјесма. — Рикард Николић, Из „Чежња“: „У нејасне дане“ и На прозору. — Борђе Лазић, Ave Maria!. — Боривој Јевтић, Сукова жеља. — Из модерне њемачке лирике: Х. Хајне, Шта ћеш више, превео Ђ. Лазић. — Рихард Демел, Пјесма моме сину, превео Д. Михајловић. — Из „Цветова хаоса“, превео Д. Михајловић. — Проза: Вељко Петровић, Побјела ружне. — М. Арцибашев, Крв, превео Јован Максимовић. — Различити чланци: Сципио Сигеле, Има ли литерарне сугестије, превео М. М. Нани. — Српске народне умотворине: Јела, љуба Милоша Обилића, забиљежио М. Златичанин. — Златна бубица, забиљежио Милан Вук Јастребовић. — Листак. — „Босанска Вила“ излази у Сарајеву два пута мјесечно, сваког 15. и 30. Цијена је на годину 8 кр., у Србији 10 дин. Ђаци, учитељи подофицири добивају лист за 6 круна а сељаци за 4 кр.

Позив на претплату. Године 1913. изаћи ће шест књига Лѐтописа Матице Српске (књ. 291, 292, 293, 294, 295, 296), свака ће имати око 7 табака (свега 42 табака). Осим тога ће изићи (44 и 45. Књига Матице Српске (чланци историјске садржине). Цијена је Лѐтопису за ову годину: за Аустро-Угарску 6 перпера, за Србију, Црну Гору и остале земље 8 перп. Цијена је 44 и 45. Књизи Матице Српске уједно 3 перп., за иноземство 4 перпера. Претплата се шаље Благјиници Матице српске, Нови Сад (Ujvidék, Hongrie). За Србију прима претплату књижарица С. Ђ. Цвијановића (Биоград, Кнез-Михајлова ул. 16).

Пријатељима „Босанске Виле“. Уредништво „Босанске Виле“ објављује: „У

Новога Пазара, која је под Немањићима (од 12 до 14 столећа) заузела и Приморје јужно од Скадра. Кроз предјео Пилот (Пулати), западно од Призрена, водио је зетски друм у Скадар и Љеш. У околини Скадра одржали су се остаци старих српских замака и градова, као што су Дањ, Дриваст, Сач и т. д. Има тамо рушевина многих цркава, нарочито католичких, које су подигли српски краљеви, нарочито краљице српске западног поријекла, као што су биле Ана из Млетача, супруга Стевана Првовјенчаног и Јелена, жена Уроша I., која је била Францускиња. Албанска приморска равница била је густо насељена, просвијећена и напредна. Јадранско Приморје од Дубровника до Драча била је трговачка и културна обала средњевјековне Србије. Приморски градови уживали су велику аутономију, имали су тачно одређене земљиште, своје законе и слободне бирене судије и званичнике, које су сваке године мијењали. (К. Јиречек: Држава и друштво средњевјековне Србије). Док је садашња Сјеверна Албанија са својом обалом до турске најезде припадала Србији, биле су Средња и Јужна Албанија (са Валомом) као и Епир и Акарнанија само за највеће експанзије српске под царем Душаном. Из тога излази, да су јадранске тежје краљевине Србије и историјским предањем обиљежене.

(Свршиће се)

опште весеље због наших великих националних успјеха, у дане великог народног одушевљења. „Босанска Вила“ тешко суморна, уноси један тужан тон. Никад јој овај глас није био непријатнији и никад овако тежак. Свјесна своје националне мисије и часне дугогодишње традиције она би успјех српске идеје глорификовала без обзира на своје жртве, да прилике и даље не изискују њезин опстанак и да она и сад није исто толико потребна као и онда кад је била покренута. „Босанска Вила“ броји, можда, најтеже дане. Осим силног дуга, од 29.780 круна, који је ненаплаћен у Србији и на који ми сад за сад не можемо рачунати, ми имамо 5498 круна дуга и у нашим крајевима. Толика сума значи за нас чист губитак и ми немамо апсолутно никаквих средстава да накнадимо. Ми с тога не желећи да заглашћујемо дуго, апелујемо на свијест и увиђавност наших пријатеља. Ко жели, да одржи „Босанску Вилу“ и да јој помогне у њеном развијању, које тако лијено напредовало, нека уреди своје одношаје спрема ње. Ово је наш озбиљни и, можда, задњи поклич! Ми ћемо од Нове Године покушати наставак нашег рада и окупљати и даље најбоље сараднике у наш круг, реорганизујући извјесне послове у уредништву. Тим ћемо, надамо се, само учврстити наш стечени глас и помоћи, да „Вила“ часно испуњава своју значајну дужност.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Измијењали честитке. О Новој Години Краљевска Влада измијењала је врло топле и срдчане честитке с владом у братској Краљевини Србији, изражавајући жељу за трајан споразумни рад и братску слогу.

Неосноване вијести. Вијести, које су неки страни листови проишле о сукобу између Престолонаследника и бригадира г. Мартиновића и поводом тога да је г. Мартиновић дао оставку над заповједнишвом наших трупа, потпуно су неосноване.

Израз симпатије. Од народне Једноте Соколске у Сједињеним Америчким Државама са сједиштем у Њујорку добили смо овај израз симпатије народног црногорског који је у боју за слободу и права балканских Словена: „Мили побратими! И ако нас дијеле од вас велике даљине, ипак врелим саучешћем пратимо ваше јуначке бојеве за слободу са свирепим Турчином и радујемо се с Вама вашим дивним јунаштвима, а опет жалимо великог поштовања достојне губитке синова Ваших, губитке, који наносе хиљадама матера, жена, сестара и убогих сирота неизрециво бол.

„Да бисмо дјелом доказали своје симпатије, марљиво сакупљамо прилоге у свим зборовима. Тако је н. пр. збор Тјел. Соко у Њу-Јорку, одредио суму од пет стотина круна. Радо бисмо и више учинили, али, молимо да уважите, да нам се састоји збор скоро сав од неимућних радника. Имућнији чланови мимо тога већ дадоше и давају мање или више износе у корист Црвеног Крста балканског.

„Давајући израза симпатије према Вама као синовима и кћери једне мајке Славие потписујемо за Народну Једноту Соколску у Сједињеним Државама Сјеверо-америчким Одбор: Карел Хрбек, Фр. Лиер М. Грабенштајн“.

Руско-црногорски комитет. Лист „Росија“ доноси да је иницијативом синђела Мардарија Ускоковића у Петрограду образован руско-црногорски добротворни комитет. Ради оснивања овог комитета састало се око четрдесет особа, представника свих петроградских друштава. Отварајући овај скуп, синђел Мардарије изнио је потребу за оснивање руско-црногорског добротворног комитета који би приређивао концерте, предавања и скупао прилоге како би руски народ своју помоћ пружио и Црној Гори, онако како је до сад то чинио за Србију и Бугарску преко руско-српског и руско-бугарског комитета. Послије тога говорили су још неколико њих, када је ријешено да се образује руско-црногорски комитет, који ће указивати помоћ становништву Црне Горе, пострадалима Црногорцима и црногорској омладини, која долази у Русију да се школује, као год и да обавијештава руски свијет о Црној Гори. За предсједника комитета је једногласно изабран синђел Мардарије, а осим тога изабран је одбор од 12 чланова, коме је стављено у дужност да што прије састави статут комитета, и поднесе га на одобрење.

Распродаја таксених марака. Управа царинарнице објављује: „Ставља се до знања публично вароши Цетиња, да је управа царинарнице по одобрењу г. министра финансија и грађевина уступила распродају таксених марака и меница досадашњим препродавцима поштанских

марака у овој вароши: Књижари М. Рајнвјан, Н. Кнежевићу, В. Радовановићу и Књижари Мартиновићу и Иванишевићу, па се ставља до знања свима онима, који долазе у царинарницу за подизање робе, да таксене марке имају код себе колико им је од потребе за рачуне и друго, јер од данас се неће никоме у царинарници продати ма ни најмања количина, осим горе реченим препродавцима, који ће сваког радног дана имати од свих врста за распродају у својим радњама“.

Из Дјечјег Сада. Старија милосрдна сестра болнице „Данило I.“ г-ђа Семичева предала је управи Дјечјег Сада сто перпера, да се из те суме за Нову Годину купи одјела сиромашној дјечи, на чему јој управа топло захваљује.

Прилози Црвеном Крсту у стварима. Црногорском Црвеном Крсту приложише у стварима:

Vrancičić Pivovar — Праг: 1 кашету бире; Societě „Таро“ Женева: 1 кашун свога продукта „Таро“; Друштво Црвеног Крста дама румунских — Букурешт: 1 велики сандук разног рубља; Срби из Бачке преко новосадске „Заставе“: 6 пакета рубља; Марија Лађевић — Загреб: поново 4 пакета рубља; Comtoir l' Oeuvre du Travail — Брисел: 3 сандука рубља; Швајцарски Црвени Крст — Берн: 98 кашета рубља, превозног материјала и конденз млијека; Трговачко удружење — Москва: 31 сандук робе; Societě vaudoise de la Croix Rouge — Лозана: 3 сандука рубља и покривача; Одбор за Црвени Крст — Тузла: 2 сандука рубља и одјеће.

Црвени Крст. Друштво Црногорског Црвеног Крста примило је даље ове прилоге у перперима:

Прилози послати преко Риста Улића, Detroit Mich (Америка) у долларима: Павле М. Билица 15, Ристо Ђ. Илић 10, Ђиро А. Шћеповић 10, Васо К. Ачковић 6, М. Н. Поповић 5, Иво Н. Поповић 5, Серафим и Дамјан Сиранов 5, Алекса З. Кадић 5, Радован В. Крушић 5, Јово В. Крушић 5, Јован Рудан 5, Миле Робковић с браћом Ристом и Милом З, Зарија В. Павићевић 250, Павић А. Марковић 2, Бошко П. Бешовић 2, Станоје П. Тошковић 2, Радуле Р. Марковић 2, Мило Гавриловић с госпођом 2, Петар Т. Ковачевић 2, Јевто Иковић 2, Драгоје М. Билица 2, Анго О. Кужић 2, Ристо Крстић 2, Мићо Потпарић и синови 2, Никола Ђурковић 2, Пуниша Р. Обрадовић 2, Радојко Б. Обрадовић 2, Ђоко М. Шекић 2, Милија М. Тошковић 1, Илија Б. Гаговић 150, Благоје Вуковић 1, Жива Дакић 1, Лука Т. Ковачевић 1, Обрад К. Шекић 1, Салован В. Обрадовић 1, Анђелко Јокић 1, Мита Николић 1, Воја Ј. Љепава 1. — Свега долара 122. Примљено перп. 589 18 и објављено под именом: Ристо Улић, Detroit Mich у бр. 54. „Гласа Црногорца“.

Прилози од Срба, Лима — Охио (Америка): Ристо С. Станић 60, Васе Р. Станић 20, Митар Ђ. Шуков 54, Андрија Н. Каваја 25, Богдан Радуловић 20, Зорка Б. Радуловић 20, Васо М. Радуловић 15, Крсто Ј. Радуловић 15, Мило В. Радуловић 10, Јован М. Радуловић 20, Васо М. Радуловић 10, Ђоле Н. Лаиновић 15, Милица Ђ. Лаиновић 10, Васо Г. Марковић 10, Радован М. Марковић 25, Божо М. Златичанин 25, Јевто С. Станић 10, Тодо Ј. Станић 30, Илија М. Башановић 10, Раде К. Радојичић 15, Андрија М. Токић 10, Божо С. Станић 20, Јако С. Станић 10, Ђуро С. Станић 20, Саво С. Станић 15, Никола С. Станић 5, Јово С. Станић 15, Стана Ј. Станић 15, Анђе П. Аврамовић 20, Глиго С. Башановић 15, Божо П. Шоћ 10, Благоје Т. Којашевић 10, — свега перп. 584. Примљено Перп. 582-22 и објављено у бр. 54. „Гл. Црногорца“ — под именом: Срби, Лима — Охио (Америка).

Прилози сакупљени у Котору: Опћина Которска 500, од концерта гласбе которске 289-70, од преставе биоскопа 244-43, филијала Јадранске Банке 200, д-р Јово Стефановић 150, д-р Филип Лаазаревић 100, браћа Вукасовић 100, Ана и Божо Милиновић 100, Широ Балдић 100, Нико Каменаровић 100, Лазар Милин 100, д-р Божо Вукотић 100, Трипо Ђирковић 100, Јово Јовановић 60, Михаиц Стефановић 50, А. Петровић—Његош 50, Ђуро Стофановић 50, прото Јово Ђућин 50, Душан Мијатовић 50, породица Протић 50, Нико Бјеладновић 50, браћа Вучковић 50, Јово Радовић 50, Арсеније Мартиновић 50, Марко Караман 50, д-р Адан Верона 50, Јерко Стојић 50, Н. Н. 23-90, Широ Ђирковић 50, Вицко Брајковић 50, Јосип Радојичић 40, прото Душан Василевић 30, браћа Лаковић 30, Мило Луковић 30, Анета Јовановић 30, Лодовик Ђуровић 30, Андрија Лазаревић 30, Милка Шуберт 30, дон. Антун Милошевић 30, Паво Миличић 30, дон Марко Вучковић 20, Макарије Милановић 20, Јово Гривић 20, Никола Вујичић 20, Фрањо Вичевић 20, Јово Смиљанић 20, Данило Хајдуковић 20, дон Иво Стјепчевић 20,

браћа Јововић 20, преп. Иво Радимири 20, кан. Цезар Ђуровић 20, Маре удова Вукчевић 20, Ђоко Папсеница 20, Ђуро Лаурић 20, Читаоница Славјанска, Доброга 20, Мато Радимири 20, Цвјетко Марасовић 20, Ловро пл. Мирковић 20, д-р Еуген Мајхнер 20, Антун Менегело 20, Силвестар Ђунио 20, Мато Баће 20, Филип Радојичић 15, Константин Желуховски 15, Радоје Ђурачић 10, Цвијета Ђурачић 10, Јово Милић 10, Милица Остојић 10, Никица Смиљанић 10, Нико М. Јовановић 10, Нико Л. Петровић 10, Алекса Бјеладновић 10, Митар Суботић 10, проф. Гавранић 10, Лука Милошевић 10, М. Каменаровић 10, Владислав Триповић 10, Душан Мршуља 10, Александар Луковић 10, Паско Андрић 10, Фердо пл. Геталди 10, Августин Радич 10, Младен Шојић 10, Јулија Антерић 10, Мирко Верони 10, Фани Фојетић 10, Ђорђо Лука 10, д-р Миха Подује 10, Паво Пегричевић 10, Иво пл. Рендић—Миошевић 10, прото Лука Магуд 10, Мило Ђурчић 10, С. Пурец 10, Стефан Ђуровић 10, Рајмунд Перучић 10, А. Милачић 10, Јово Кадија 10, Јованка Чуцак 10, дон Широ Перушина 6, Драгунин Гаврић 5, Јаков Дујмов 5, Даре Абрамовић 5, Јованка Клакор 5, Лазар Јокић 5, Јово Мијановић 5, Спасоје Мијановић 5, Јово Војводић 5, Александар Микулић 5, проф. Лазари 5, Грос Вилим 5, Вицко Триповић 5, Мато Ивановић 5, Јосип Малић 5, Јустина Гатвис 5, Милош Мршуља 5, Милан Мужинић 5, Трипо Томић 5, Јосип Мариновић 5, Јосип Ченић 5, Нора Дадић 5, Андријана Рајнис 5, Салвагоре Морини 5, Илија Крнета 4, Милка Кристић 4, Митар Баталић 4, проф. Згорелец 4, дон Паво Буторац 4, Широ Злоковић 4, Трипо Фиори 3, Мило Смодлака 3, Трипо Мук 3, проф. Белас З, Обитељ п. Л. Данчевић 3, Ђуро Опареновић 3, Иван Шакић 3, Н. Н. З, Н. Н. З, Макс Пшеварил 3, Лудовик Вик 2, Трипо Леони 2, Петар Замутини 2, Лука Беара 2, Еуген Опареновић 2, С. Живаљевић 2, Јанко Рогановић 2, Ана уд. Висковић 2, Јово Стојковић 2, проф. Ђубелић 2, проф. Тврдић 2, проф. Грбавчић 2, проф. Матковић 2, проф. Шпрем 2, Г. Каменаровић 2, С. Каменаровић 2, Антун Радојичић 2, Лука Сабљић 2, Емануел Квокал 2, Јово Немцекал 2, Женски подмладак Хрв. Сокола 1-20, Маре Бошковић 1, Гргур Каменаровић 1, Антун Радимири 1, — свега Перп. 4357-23. Од ове суме послаше Црв. Крсту ствари у вриједности од 2259-20 перп. од исте сакупљене суме послаше Црв. Крсту у Биограду 1000 перп. и Црног. Црв. Крсту остатак перп. 1098-03, која је свота била објављена у бр. 57. „Гл. Црногорца“, под именом „Грађани, Котор“.

Званични огласи

ОГЛАС

Сви ниже изложени Закони, Стеногр. Биљешке Црногорске Народне Скупштине за Краљевину Црну Гору и Албуми, Јубиларна издања са назначеним цијенама могу се добити на Цетињу у књижарама: Мартиновића и Иванишевића и А. Рајнвајна; у Подгорици у књижарама: Коста К. Станића, Рундо и Загора и П. Вукотића; у Никшићу у књижарама: Симата Гарчевића и Ш. Лаковића; у Колашину: у књижари: Кујачића и Тошковића.

1. Устав за Кр. Црну Гору	1—
2. Закон наредбе, упуства и др. за осн. школе	2—
3. Закон о нар. школама	—50
4. Закон о судском поступку у грађанским парницама	1—
5. Закон о штампи	—50
6. Кривични Закон	2—
7. Закон о изборима народних посланика	—30
8. Закон о уређењу Држ. Савјета	—30
9. Закон о пословном реду у Држ. Савјету	—30
10. Закон о Министарској одговорности	—30
11. Закон о Експропијацији	—30
12. Закон о уређењу привредног Савјета	—20
13. Закон о привременом пословном реду у Народној Скупштини	—40
14. Закон о јавнијем зборовима и удружењима	—20
15. Закон о држ. буџету	—30
16. Закон о парохијском свештенству	—50
17. Закон о јавним правозаступницима	—50
18. Трговачки Законик	—80
19. Закон о порезу на алкохолна пића и таксирању судских пресуда	—20
20. Закон о поступку судском у кривичним дјелима	1-50
21. Закон о подјели, насељену и уживању Брвске Горе	—30

22. Закон о измјенама и допунама у закону о изборима народних посланика	—30
23. Закон о административној подјели Црне Горе	—30
24. Закон о Устројству судова у Кр. Црној Гори	—30
25. Закон о измјенама у Кривичном Законику	—20
26. Закон о измјенама и допунама у закону о порезу на приносод капитала и рада од 15. нов. 1905. год.	—30
27. Закон о Лову	—30
28. Закон о држав. новцу	—30
29. Закон о повластицама	—50
30. Закон о рудама	—80
31. Закон о измјенама и допунама о јавним правозаступницима	—40
32. Закон држ. Зајму за 1912. г.	—30
33. Закон о таксама	—50
34. Закон о порезу на принос од капитала и рада из 1911. г.	—50
35. Правилник Државне Хипотекарне Банке Краљевине Црне Горе	—30

Стеногр. Биљешке Цр. Нар. Скупштине:

Свеска за годину 1906.	перп. 4—
" " " 1907.	" 4—
" " " 1908.	" 2—
" " " 1909.	" 2—
" " " 1910.	" 4—
" " " 1911. (ванредан сазив)	" 0-50

Албуми

— Јубиларна издања —

Албум слике из Црне Горе од 1910 године	перп. 3—
Албум Владајуће Куће Петровић—Његош од 1910 год.	4—
Албум Владајуће Куће Петровић—Његош у луксузном издању	50—
Цетиње, 1911.	

Управа Држ. Штампарије.

Приватни огласи

Црногорска Банка

НА ЦЕТИЊУ

прима улоге на штедњу и по текућем рачуну уз повољне услове. Купује и продаје чекове на сва мјеста Јевропе и Америке. Купује и продаје стране новце уз најповољније курсеве. — Врши исплате како за Цетиње тако за сву Црну Гору уз врло повољне услове и брзо. Исто тако за иностранство.

Банка је у вези са банкама првога реда у Русији, Њемачкој, Аустрији, Угарској, Босни, Хрв. Славонији, Француској, Италији, Енглеској, Америци и т. д.

У данашње вријеме најзгодније је новац шиљати преко Црногорске Банке.

П. п. бр. 883, 8, 10

УПРАВА ЦРНОГОРСКЕ ПИВАРЕ „ОНОГОШТ“ У НИКШИЋУ

ставља својим цијењ. потрошачима до знања, да је цијена пива усљед повишених цијена сировинама и великих подвозних, као и осталих трошкова од 1. јануара 1913. дигла на

II. 9— по 1 бачви од 25 лит.
 € 17— € 1 канџу са 50 боца од 6/10 лит.
 € 19— € 1 € са 50 € € 7/10 €

а настојаће да г. г. потрошаче, како квалитетом пива, тако и брзом и солидном послугом потпуно задовољи.
 Р. 90, бр. 2, 1, 1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Под притиском тешке туге и жалости, која нас задеси смрћу нашег незаборављеног брата, односно сунруга, оца и ђевера

† Крста Дабановића

који се пресели у вјечност 2 ов. мј., у 53. години живота после дуге и неизљечиве болести. Сматрамо за особиту дужност изјавити доживотну благодарност лекарима г. г. Цамањи, Пери и Дебенедету, на својском заузимању, да нашег милога покојника отргну од неумитне смрти.

Особита хвала г. свештенику Јоку Јовачевићу, на извршеном опијелу. Хвала браћи и пријатељима, као и грађанству вароши Бара, на онако у данашњим приликама, великом присуству при погребу — чиме нам у многоме жалост олакшаше. Такође хвала свима и свакоме, ко нам лично, писмено или телеграфски изјави саучешће у овој нашој великој жалости.

Мурићани, 4. октобра 1912. год.

Ожалошћени:

Р. 125, бр. 1, 1, 1 брат Саво, син Стефо.